

Rechtsgeschiedenis

Hoofdstuk 1

Authentieke interpretatie: gezaghebbende uitleg door de wetgever.

réfère legislative: uitleg aan de rechter vragen.

le roi Pausole: 2 regels, val je buren niet lastig en doe verder wat je behaagt.

ius curia nova: de rechter kent het recht.

fons omnis iuris: bron van alle recht

stare decisis-regel: deze verplicht de rechter zich te houden aan zijn eerdere uitspraken (precedenten)

lex semper loquitur: recht spreekt altijd, nooit onvolledig.

Hoofdstuk 2

Ius civile: wat elk volk voor zichzelf heeft vastgesteld.

Ius gentium: dat wat de natuurlijke rede tussen alle mensen voorschrijft en dat alle volkeren gebruiken.

Ius naturale: natuurrecht.

Epicurus: de oerstaat van de mens is een staat van oorlog van allen tegen allen geweest. Mensen onderwerpen zich hierom aan het zelfgekozen gezag.

Stoa: recht is niet alleen wat een overheid voorschrijft maar moet ook beoordeeld worden op rechtvaardigheidsgehalte.

In het **Corpus Iuris Canonici** wordt het natuurrecht boven al het andere recht gesteld, omdat het door God gegeven is.

De iure belli ac pacis: het boek van Hugo de Groot over natuurrecht.

Ratio scripta: redelijk en natuurlijk recht.

Contrat social: sociale contract van Rousseau.

Volonté générale: de individuele wil onderwerpen aan de gemeenschap.

Vernunftrecht: natuurrecht in Duitsland.

Ius constitutum: het recht zoals het is.

ius constituendum: het recht zoals het zou moeten zijn.

ius patrium: het volk moet haar eigen recht gebruiken.

Juridische humanisme, de mos gallicus: recht is een historisch verschijnsel, een product van tijd, plaats en omstandigheden.

De Historische School: de inhoud van het recht wordt bepaald door de bijzondere aard van de historische gegroeide zeden en gewoonten van een specifieke samenleving.

Hoofdstuk 3

Imperium: macht Keizer

Edictum: indien op grond van het imperium een wettelijke maatregel wordt uitgevaardigd

comitia: volksvergadering

lex, leges: een besluit van de volksvergadering

senses: senaat

senatusconsulta: besluiten van het senaat

consul: leider republiek (Brutus)

intercession: tussenbeide komen (tussen de twee personen)

tribuni plebis: magistraat van de plebejers, veto recht.

Lex duodecem tabulari: codificatie van al het publieke en private recht, wet van de twaalf tafelen.

ius civile: regels

Praetuur, drager praetor: een nieuw ambt waarvan de drager een patriciër is die deel uit maakt van het imperium. Spoedig mag ook een plebejer praetor zijn.

Plebi scita: vergadering alleen toegankelijk voor plebejers.

Wet Hortensia: wet waarin wordt besloten dat de besluiten die plebs in haar vergaderingen nam voortaan kracht hebben voor het hele volk.

Iudex privatus: een particuliere burger die door de partijen zelf werd gekozen en het vonnis van een rechtszaak uitsprak.

Iuducium dabo: praetor zegt een rechtsvordering toe.

Actionem non dabo: praetor weigert een actie.

Integrum restituum: praetor belooft herstel in oude toestand.

Het Edict: het geheel van edicten op het album.

Edictum tralaticium: het geheel van edicten welke steeds van de ambtsvoorganger werden overgenomen.

Edictum perpetuum: het edict dat voor het gehele ambtstermijn gold.

de naturalis aequitas: de natuurlijke billijkheid.

Edicta: rechtsregels geldend voor iedereen.

Mandata: instructies aan keizerlijke beambten.

Decreta: vonnissen door de keizer in hoogste instantie geweest, eenmalig geldend.

Rescripta: rechtsgeleerde adviezen van de keizer op verzoek van een partij, ook eenmalig geldend.

Responsa: adviezen van rechtsgeleerden.

Ius publice respondendi: een keizerlijke vergunning aan de rechtsgeleerden om in het openbaar adviezen uit te brengen.

Lex Citandi: gedeelte van constitutie dat over juristengeschriften gaat.

Corpus Iuris Civilis: wetgeving van Justinianus, bestaande uit:

Codex: de keizerlijke constitutie, verordeningen van de keizer.

Digesten of Pandekten: 50 boeken met daarin de geschriften van de klassieke juristen

Instituten of Elementen: leerboek voor eerstejaars rechtenstudenten.

Novellen: de keizerconstituties die na de codex van 529 zijn uitgevaardigd.

Lex posterior derogat legi priori: de latere constitutie gold.

Leges generales: wetten die algemeen golden.

Rescripta: beschikkingen die slechts voor 1 specifiek geval gegeven waren.

Codex Theodosianus: Theodosius probeerde het ius en de leges te ordenen.

Interpolaties: tekstwijzigingen in de Digesten.

Tekstbederf: opmerkingen die in de kantlijn werden aangebracht en per

abuis voor onderdelen van de echte tekst werden aangezien.

Het Siglenverbod: het verbod om in de tekst afkortingen te gebruiken.

De Basilica: zuivering van de wetgeving van Justinianus in 900 nC door keizer Leo de Wijze.

De scholia: Justiniaanse geschriften die op hetzelfde onderwerp betrekking hadden werden in kleine lettertjes rondom de tekst aan de randen toegevoegd na de Basilica.

Personaliteitsbeginsel: elk volk leefde naar eigen recht.

Hoofdstuk 4

Lex Scalia: het Frankische recht van de Franken, een ander soort Romeins recht.

Lex Romana Visigothorum, Breviarum Alaric: gallisch recht.

Professiones iuris: de verklaringen van recht die voorafgaande aan een overeenkomst, testament, etc. duidelijk maakten naar welk recht men beoordeeld wenste te worden.

Vazalliteit: een persoonlijk contract tussen heer en vazal (volgeling) waarin wederzijdse rechten en plichten werden vastgelegd.

Glossatoren: leraren die de glossen = de verklaringen van de moeilijke woorden om het Corpus Iuris uitlegden.

Summau/de summa Codicis: samenvattingen van onderdelen van het Corpus Iuris die uiteindelijk een eigen bestaan gingen leiden.

Canones: regels van kerkelijk recht die niet afkomstig zijn van God maar die door mensen zijn gemaakt.

Decretum: een verzameling van alle canones met toelichting, geschreven door Gratianus.

Decretisten: leraren die het decretum uitlegden.

Legisten: bestudeerden het Corpus Iuris Civilis.

Investituurstrijd: strijd tussen keizer en paus om de hoogste macht.

Dictatus Papae: de absolute suprematie van de paus werd verkondigd.

Doctor utriusque iuris: juristen die zowel in canoniek als in Romeins recht afgestudeerd waren.

Decretalen van Gregorius of Liber Extra: bloemlezing van de verzamelde kerkrechtelijke rechtsbronnen, draagt alle kenmerken van een

codificatie.

Liber Sextus: een decretalenverzameling als aanvulling op de decretalen van Gregorius of Liber Extra. Ook exclusief en authentiek.

Clementinen: de verzameling decretalen van paus Clemens V. Wel authentiek maar niet exclusief.

Corpus Iuris Canonici: alles hierboven bij elkaar.

Mos italicus: een nieuwe generaties legisten die het Romeinse recht ten dienste stelden aan de praktijk van het recht. Aanhanger: **Bartolisten**.

Statuten: recht dat ontstaan is door een uitdrukkelijke wilsverklaring van het volk.

Commentatoren of consiliatoren: schreven commentaren met als doel het Corpus aan te passen aan de moderne maatschappij.

Dei delitti e delle pene: boek van Beccaria over het natuurrecht.

Hoofdstuk 5

Lex Romana Visigithorum of Brevarium Alaricianum: verspreidde het pre-Justiniaanse recht in Frankrijk.

Defensio Ecclesiae: verdediger van de kerk (Karel de Grote)

Countume écrite: de geschreven gewoonten, wat gebruikt werd in het zuiden van Frankrijk, een soort Romeins recht.

Super Specula: het onderwijs in het Romeins recht werd in 1219 verboden.

Curia regis: een hof dat de koning omringde en bestond uit adel en geestelijkheid.

Pallamentum: de curia die de rechtspraak mocht uitoefenen.

Droit d'enregistrement: het parlementaire register.

Droit de remontrance: de gewoonte en het recht van het parlementen kritische op- en aanmerkingen te maken bij koninklijke wetsvoorstellen, de inschrijving zo nodig te weigeren en daardoor de wetgeving te frustreren.

Mos gallicus: de Franse bestuderingswijze van het Corpus, een historische methode.

Cahiers de doléances: brieven met grieven en wensen van het volk tijdens de Franse Revolutie.

Assamblée Nationale, later Conventie: de vergadering van de derde

stand.

Directiore: uitvoerend lichaam dat uit 5 personen bestond.

Hoofdstuk 6

De keurvorsten: leden van hoge adel en bisschoppen die de koning kozen.

Reichskammergericht: Dit rechtscollege was bedoeld als hoogste rechterlijke beroepsinstantie van het Rijk; er zou naar Romeins recht rechtgesproken worden.

privilegium de non evocando: het Rijkskamergerecht mocht niet een proces van een lagere rechtbank naar zichzelf overhevelen

privilegium de non appellando: dit zorgde ervoor dat procespartijen niet bij het Rijkskamergerecht in beroep konden gaan waardoor een gang naar het Rijkskamergerecht in de praktijk voor velen onmogelijk werd.

Constitutio Criminalis Carolina: bracht een eenheid op het gebied van strafrecht maar miste uitsluitende werking.

salvatorische clausule: aan bijzondere oude, rechtmatige gebruiken mag geen gelding ontnomen worden.

Mediatiseren: staten en staatjes die onder de macht van een vorst werden gebracht omde rechtstreekse band tussen staatjes en keizer door te snijden.

Freirechtschule: Deze beweging vond dat de rechter autonoom moest zijn zoals een Engelse rechter; hij moest de wet vrij kunnen interpreteren en was eigenlijk een soort rechter-koning.

Hoofdstuk 7

Groot Privilege: het gaf autonomie aan verschillende gewesten onder Maria van Bourgondië.

Bourgondische Kreits: de Nederlanden onder Karel V.

Homologatiebevel: alle in de Nederlanden geldende [gewoonterechten](#) moesten worden opgetekend en naar [Brussel](#) worden gestuurd ter goedkeuring.

Unitaristen: de voorstanders van de afschaffing der gewestelijke soevereiniteit.

De Commissie van Twaalf: een commissie die zich na de oprichting van de Bataafse Republiek zich moet gaan bezig houden met de vervaardiging van de codificatie.

Hoofdstuk 10

Justices in eyre: rondreizende rechters.

Court of Assizes: rondreizende rechtbanken met hun verordeningen (assizes).

Writ: een geschrift dat een bevel van de koning behelsde en dat werd opgesteld door zijn kanselarij. Een dagvaarding voor een koninklijke rechter.

Curia regis: de hofraad van de koning.

Court of Common Pleas: koninklijk gerechtshof te Westminster.

subinfeudatie: achterbelening.

Eigendom berust alleen bij de koning, de rest is houder/**tenant**.

Yearbooks: boeken met uitspraken van de koninklijk gewoonterecht die als ruggensteun dienen voor de rechtspraak en die bij het onderwijs gebruikt worden. Rechters hoefden zich hier niet aan te houden.

In de **Provisions of Oxford** (1258) wordt vastgelegd dat de kanselarij enkel nog nieuwe writs mocht uitvaardigen als deze aansloten bij reeds bestaande writs, in **consimili casu**

Het parlement die de common law kunnen uitbreiden via '**statutes**'. Er ontstond echter wel een lacune in het recht; wat als de hulp van de rechtbank werd ingeroepen in een zaak die niet aansluit een bestaande zaak en waarvoor in geen van de bestaande writs een voorziening is getroffen? In dat geval kon hij zich met een **petitie** tot de koning, de fountain of justice, wenden teneinde een voorziening te krijgen. Deze petitie werden behandeld in de curia die al snel overspoeld werd met aanvragen ter correctie en aanvulling van de common law op grond van de billijkheid, de **equity**.

Supreme Court of Judicature: de de rechtbanken en de Chancery werden samengevoegd tot 1 lichaam

House of Lords: hoogste beroepsorgaan.

Dyer Reports: verzameling van jurisprudentie.

stare decisis: het blijven bij beslissingen.

distinction: de betekenis van een bepaald precedent wordt ontkracht door een distinction aan te brengen tussen de voorliggende casus en het precedent.

